

svensk scenkonst

branschorganisation för arbetsgivare
inom musik, dans och teater

2010-06-04 Stockholm

Till Kulturdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Sänds även per e-post till:

registrator@culture.ministry.se

Yttrande över Kultursamverkansutredningens betänkande (SOU 2010:11)

Kultursamverkansutredningen har haft i uppdrag att utarbeta förslag till införande av den nya modell för fördelning av statliga bidrag till kulturverksamhet på lokal nivå som regeringen presenterade i propositionen Tid för kultur (prop 2009/10:3).

Utredningen har nu lagt fram sitt betänkande. Svensk Scenkonst har beretts tillfälle att yttra sig över förslagen och vill framföra följande.

Svensk Scenkonst fokuserar på utredningens förslag som berör scenkonstområdet. I övriga delar avstår Svensk Scenkonst från att lämna synpunkter på utredningens förslag.

Kultursamverkansmodellen

Utredningen föreslår att en ny modell för den statliga bidragsfördelningen införs successivt fr.o.m. 2011. Svensk Scenkonst vill inledningsvis betona vikten av att bryta kulturpolitikens tilltagande marginalisering. Det är strategiskt mycket viktigt att verka för ett ökat samspel med andra politik- och samhällsområden, både för att höja den "politiska statusen" och för att öka den medborgerliga förankringen och engagemanget. Möjligen kan den föreslagna nya modellen hjälpa till att förflytta de kulturpolitiska frågorna närmare riks-, regional-, och lokalpolitikens kärnområden. Den kan öka incitamenten att genom "aspektpolitik" införa kulturpolitiska bedömningar inom andra politikområden. Men om modellen ska hjälpa till att nå dithän krävs att ett antal förutsättningar uppfylls.

En första förutsättning är en kraftfull nationell kulturpolitik som har sin utgångspunkt i tydliga mål och fördelningskriterier som framhåller kvalitet och professionalism och värnar om den institutionella infrastrukturen.

Utredningen anger tre utgångspunkter för det statliga stödet:

1. Den kulturella infrastrukturen ska utvecklas
2. Den regionala mångfalden ska främjas
3. Kulturskaparna ska ges möjlighet att utveckla sitt konstnärskap

Svensk Scenkonst ställer sig i och för sig positivt till dessa tre utgångspunkter men de räcker inte som kriterier för fördelning av anslagen. Utredningen föreslår i det avseendet att en ny förordning införs i vilken närmare anges enligt vilka kriterier medelsfördelningen ska ske. Förordningsförslagets § 6 anges följande:

”Statsbidragen ska syfta till att säkerställa ett varierat regionalt kulturutbud. Kulturutbudet ska präglas av mångfald och kvalitet samt vara tillgängligt för alla.”

Svensk Scenkonst anser förvisso att detta är mycket lovvärda formuleringar som de flesta torde kunna ställa sig bakom – men de är alltför allmänt hållna för att kunna ge tydlig vägledning och utgöra underlag för anslagsbeslut. I en högkonjunktur där det kulturpolitiska fältet har möjlighet att expandera kan så vagt formulerade kriterier som de föreslagna möjligen fungera. I en tid av kraftig ekonomisk avmattning med krav på omprioriteringar, besparingar och nedskärningar krävs betydligt tydligare vägledning för vilka värden den statliga kulturpolitiken särskilt ska värna om.

Svensk Scenkonst kan se fördelar med den föreslagna modellen med ett utökat regionalt inflytandet vid bidragsfördelningen. Att rikta de gemensamma resurserna mot gemensamma mål kan stärka kultursektorn och höja den kulturpolitiska kompetensen på samtliga administrativa nivåer. I de län där man i samråd med Kulturrådet tillämpat liknande modeller – Västra Götaland och Skåne – vittnar man om positiva erfarenheter. Följaktligen är man där också positiv till utredningens förslag. I landet i övrigt är bilden mera splittrad. På vissa håll kan man se nya möjligheter medan man på andra håll uttrycker större farhågor. Många betonar behovet av omfattande kompetensutvecklingsinsatser på lokal och regional nivå för att säkerställa en bra övergång till en ny fördelningsmodell.

Begreppen kvalitet och professionalism har alltid varit centrala för scenkonstens institutioner. Visserligen måste man ha respekt för att innebörden av begreppen kan förändras över tiden men det är trots allt uppenbart att det är angelägna begrepp för utövande konstnärer i de flesta konstformer liksom för många kulturpolitiker. Statens stöd till scenkonsten har hittills skett utifrån uttalade krav bl.a. på hög konstnärlig kvalitet. Det är angeläget att staten i de kommande förhandlingarna inte viker från de hittills gällande kvalitetsmålen t.ex. genom att göra avkall på kravet på professionalism inom institutionerna.

Svensk Scenkonst vill också betona att en aktiv och framåtsyftande nationell kulturpolitik inte i första hand handlar om enligt vilka modeller det statliga stödet ska fördelas. Den viktigaste frågan är - hur stor är statens kaka? Kulturområdets främsta problem ligger idag i ständig resursbrist. Om inte reformmedel tillförs i samband med ett systemskifte av det slag som nu föreslås är risken stor att den nya modellen bara blir ytterligare ett historiskt exempel på en ny "kulturadministrationsreform" och inte den aktiva nya kulturpolitik som alla väntat på.

Utredningen föreslår vidare att de regionala kulturplanerna ska omfatta tre kalenderår, liksom de därpå följande bidragsbesluten. Svensk Scenkonst har länge betonat vikten av mer långsiktiga överenskommelser. Det ger institutionerna tydligare uppdrag och bättre planeringshorisont. Vi ser följaktligen mycket positivt på den delen i förslaget.

Vad gäller det statliga stödet till fria grupper anser utredningen att detta stöd inte ska ingå i de medel som ska fördelas enligt den nya modellen utan kvarstå för central fördelning. Svensk Scenkonst kan delvis dela den bedömningen. Det är angeläget att staten värnar om de fria grupperna. Samtidigt kan det också finnas fördelar med att både statliga och regionala insatser för de fria grupperna diskuteras i ett sammanhang – det förbättrar möjligheten att diskutera utifrån en helhetsbild av kulturutbudet i en region. En komplikation är dock att de flesta fria grupper har sin hemvist i storstadsregionerna, främst i Stockholm, men är verk samma i hela landet.

Modellens genomförande

Enligt utredningen skall den nya samverkansmodellen genomföras successivt med verkan redan från 2011 och med en forcerad tidtabell som innebär att hela landet skall omfattas 2014. Detta innebär att förhandlingar mellan Kulturrådet och de inledningsvis utvalda regionerna måste inledas direkt efter sommarsemestrarna i år. De redan etablerade regionerna Västra Götaland och Skåne kan säkert anpassa sig till en så hastig förändring.

I båda regionerna finns redan utarbetade kulturstrategier och utarbetade kontaktvägar till kommunerna i regionen. För de län som i och med detta upphöjs till regioner – Norrbotten, Halland och Gotland kan man hysa tveksamhet om förberedelsearbetet kan drivas med sådan hastighet att man kan vara en meningsfull förhandlingspart till Kulturrådet redan inom några månader. Det bör också noteras att den nya samverkansmodellen såsom den presenterades av Kulturutredningen inte var tänkt att omfatta så små enheter som de enskilda länen Halland och Gotland utgör. Risker med så små förhandlingsenheter är att möjligheterna med nydanade förändringar i form av förändrade strukturer och samverkansformer inte kan komma till stånd. Svensk Scenkonst bedömer att risken inte är obetydlig att den nya samverkansmodellen inte kommer att leda till den vitalisering av kulturlivet som kulturutredningen avsåg om modellen genomförs i den nuvarande länsstrukturen istället för i de större och väsentligt kraftfullare regioner som avsikten var. Om förhandlingsenheterna är för små kan det bli så att oproportionerligt stora resurser måste läggas ned på att administrera den nya förhandlingsorganisationen. Resurser som i de flesta fall kommer att urholka stödet till kulturverksamhet. Resultatet kan bli att den nya modellens legitimitet kommer att ifrågasättas. Svensk Scenkonst anser därför att det fortsatta genomförandet av modellen så långt det är möjligt bör samordnas med etableringen av nya regioner som utgör sammanläggning av flera av de nu befintliga länen.

Det är också angeläget att de erfarenheter som vinnas i varje förhandlingsomgång tas till vara och utvärderas så att den nya samverkansmodellen successivt kan förändras och utvecklas. Till sådant som särskilt bör beaktas vid en sådan utvärdering kan vara frågor som:

- Har den smala avantgardekonsten kunnat hävda sig
- Har modellen lett till ökad byråkratisering
- Är modellen kostnadseffektiv
- Har olika aktiva konstnärsgupper kommit till tals
- Har institutionernas särart beaktats
- Har demokratiseringen av kulturpolitiken ökat
- Fungerar det lika bra i glesbygd som i storstad
- Har begreppet armlängds avstånd kunnat upprätthållas

Om det visar sig att det i ett eller flera av dessa avseenden uppstår problem kan det finnas anledning att ta upp nya diskussioner om hur modellen skall tillämpas. Under alla omständigheter kommer Svensk Scenkonst genom nära kontakt med berörda medlemmar aktivt följa hur modellen kommer att tillämpas i praktiken.

Institutionernas roll

Den största delen av det statliga stödet till det regionala och lokala kulturlivet har hittills gått till scenkonstens olika institutioner. Stödet har fördelats av Kulturrådet som under åren kommit att utveckla ett nära samarbete och informationsutbyte med de enskilda institutionerna som haft stor betydelse för scenkonstens utveckling. Kulturrådet har härigenom kunnat bygga upp en god kompetens om scenkonstens tillstånd, problem och utvecklingsmöjligheter. Under senare år har detta resulterat i att Kulturrådet aktivt stött utvecklingsinsatser bl.a. inom jämställdhetsområdet. När den nya samverkansmodellen genomförts kommer de löpande informationskanalerna mellan Kulturrådet och institutionerna att försvinna. Svensk Scenkonst kommer att aktivt följa denna utveckling för att utröna om det behöver tillskapas andra kontaktvägar mellan institutionerna och Kulturrådet när nuvarande band går förlorade. En väg kan vara att bygga vidare på det nätverksarbete som Svensk Scenkonst etablerat mellan sina medlemmar.

En konsekvens av att stödet till scenkonsten haft så stor del av det samlade statliga kulturstödet kan antas bli att stor uppmärksamhet i det kommande förhandlingsarbetet kommer att ligga på hur detta stöd skall förvaltas i framtiden. Scenkonstinstitutionerna måste därmed få en framskjuten plats i förhandlingarna vilket i sin tur kommer att innebära förändrade arbetsförhållanden för institutionernas ledningar och styrelser. Det stöd som tidigare utgjort en tämligen trygg grundfinansiering kan nu riskera att ifrågasättas och vägas mot andra behov och prioriteringar som råder bland aktörer inom det civila samhällets alla olika organisationer. Det kan antas att institutionernas styrelser kommer att behöva spela en mycket aktiv roll i de kommande planeringsprocesserna. Svensk Scenkonst avser att tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting pröva möjligheterna att stödja styrelserna med olika former av kompetensutvecklingsinsatser.

Pensionsfrågan

Pensionsfrågan har under en följd av år, som bekant, skapat stora problem för scenkonstinstitutionerna genom systemets konstruktion som resulterar i helt oförutsägbara pensionskostnader. Senast har branschen drabbats av hittills okända kostnadsökningar retroaktivt sedan 2003 p.g.a. regelförändringar som branschen inte kunnat påverka. Systemet har också gjort det nödvändigt för Kulturrådet att vid flera tillfällen omfördela medel mellan institutionerna för att kompensera för fluktuationer i pensionskostnaderna. Denna möjlighet för Kulturrådet att så långt möjligt kompensera för en del av systemets brister kommer att försvinna när

den nya samverkansmodellen genomförs. Det är inte rimligt att pensionsproblematiken skall hanteras som en faktor i de kommande förhandlingarna med regionerna så att det hittillsvarande statliga pensionsåtagandet helt eller delvis förskjuts från staten till regionerna. Pensionsfrågan måste alltså snarast lösas på sätt som en särskild utredare föreslaget och vars förslag f.n. bereds inom regeringskansliet.

Resurser

Den nya inriktningen av den statliga kulturpolitiken som den kommer till uttryck i den nya samverkansmodellen förutsetts införas utan ytterligare tillskott av statliga medel. Svensk Scenkonst vill avslutningsvis återigen betona att detta är en allvarlig brist som på allvar kan hota genomförandearbetet och i värsta fall medföra att det mesta blir vid det gamla. Ett absolut minimum av resurstillskott måste vara att staten står för de kostnader som föranleds av själva omläggningen. Ett sådant exempel är att den nya analysmyndigheten bör finansieras med nya resurser och inte tas från anslag som kan användas för kulturstöd.

SVENSK SCENKONST

Ingrid Dahlberg
Ordförande

Sture Carlsson
Förbundsdirektör